

Dialog som livsform

Udskoling

Om forløbet

Formålet med forløbet er at gøre eleverne bevidste om, hvordan de selv og som klasse kan være med til at skabe et godt dialogfællesskab. Forløbet bidrager til at styrke elevernes evne til at lytte til hinanden og stille åbne, udforskende spørgsmål. Det er et mål, at eleverne forstår forskellen på dialog og debat/diskussion, og at eleverne ved, hvordan de kan bidrage til gode nuancerede dialoger og dermed til et godt kommunikationsfællesskab i klassen. Omgivelsernes indvirkning på samtalens forløb inddrages også som et opmærksomhedspunkt.

Forløbet består af forskellige aktiviteter og øvelser, som blandt andet omfatter

- anerkendelse af hinanden som tilstedeværende, ligeværdige individer
- træning i aktiv lytning
- øvelser vedr. forskellen på dialog og debat/diskussion
- udarbejdelse af klassens samtaleregler
- dialogøvelser med opmærksomhed på holdningsmodpoler og nuancering
- en afsluttende, forankrende opgave hvor eleverne ud fra små scenarier i rollespil skal bringe temaets indhold og teknikker i spil.

Forløbet kan laves i sin helhed, enkelte opgaver kan udelades og nogle opgaver kan stå alene

Tre faser

Alle forløb i **Din & min verden** er inddelt i tre faser:

- **Kom godt i gang** Her tunes eleverne ind på forløbets tema. Der etableres en ”stemthed” ift. det kommende indhold.
- **Indtryk, udtryk og dialog** Her arbejdes med indhold, i form af lærerinput, tekster mv. Indholdet danner basis for æstetiske eller diskursive produkter, der efterfølgende er omdrejningspunkt for udforskende dialoger.
- **Forankring** Her samles der op på forløbets læring, oftest i form af et æstetisk produkt. Omsætning til et nyt formsprog styrker læring og fastholdelse.

Alle tidsangivelser er vejledende

Kom godt i gang

Nærvær og opmærksomhed

Samling og grounding

Tidsforbrug: 7-10 minutter

Eleverne står i en cirkel. Brug grounding-teknikker:

- Lukkede øjne og tre dybe vejrtrækninger
- Visualisering af "rødder" fra fødderne til gulvet

Lyttedel – stadig med lukkede øjne

- Bed eleverne om at lytte til lyde langt væk (uden for lokalet), lyde i lokalet og til sidst lyde tæt på, fx naboens vejrtrækning eller deres eget åndedræt

Anerkendelse af hinanden

Tidsforbrug: 10 minutter

Klasseaktivitet

- Eleverne går tilfældigt rundt i lokalet med "sløret blik" (1 minut)
- Bed eleverne om at se dem, de passerer, i øjnene, nikke og smile (20 sekunder)
- Vend tilbage til "sløret blik" (20 sekunder)
- Eleverne ser hinanden i øjnene og siger "Hej", mens de går videre (20 sekunder)
- Bed dem nu hurtigt undvige blikket, når de møder hinanden (20 sekunder)
- Eleverne stopper op, hilser venligt og fortsætter (1-2 minutter)

Refleksion

- Eleverne deler oplevelserne af de forskellige måder at blive mødt på
 - Styr en kort klassesamtale om, hvordan forskellige hilsemåder påvirker samspillet
-

Indtryk, udtryk og dialog

Den gode samtale

Tidsforbrug: 10-15 minutter

Individuelt

- Eleverne tænker på en god samtale, de har haft

2 & 2

- Eleverne deler oplevelsen af den gode samtale og indkredser, hvad der gjorde den god

Klasseopsamling

- Eleverne fortæller om deres samtaler og udpeger faktorer, der skabte en god oplevelse
-

Lytte - aktivt og passivt

Tidsforbrug: 15-20 minutter

Forklar betydningen af nærvær, aktiv lytning og spejling. Se Baggrundsmaterialet ift. de forskellige elementer

Klassen

Eleverne står i to rækker (A og B) overfor hinanden. Placer dig selv bag de talende, så kun de lyttende kan se dig

Række B fortæller noget, de er optaget af, mens række A lytter:

- Aktivt lyttende, når du, læreren, løfter armene
- Passivt og uinteresseret, når armene sænkes

Rollerne byttes

Klasseopsamling

- Hvordan var det at blive lyttet til på de forskellige måder?
- Hvordan var det at lytte på de forskellige måder?
- Hvad skaber den bedste samtaleoplevelse?

Øvelsen er inspireret af materialet *"Homo-hore-jøde-terrorist-svarting"* – sier vi, Kirkelig Dialogcenter Oslo, 2024

Dialog vs. debat og diskussion

Tidsforbrug: 25 minutter

Demonstrér forskellen: Lav en dialog, hvor du selv agerer to parter, der har modsatrettede holdninger. Skift fx mellem to stole. Se Baggrundsmaterialet ift. forskellen på dialog og debat/diskussion

- Først som debat/diskussion
- Derefter som en udforskende dialog

og/eller

- Lad eleverne parvis - den ene er A og den anden B - læse replikkerne fra dokumentet Dialog vs. debat/diskussion op (download)

Klassesamtale

- Hvad lagde eleverne mærke til?
- Hvad kendetegnede spørgsmål og svar under henholdsvis debat/diskussion og den udforskende dialog?
- Hvor møder eleverne dialog? Debat/diskussion?

2 & 2

- Giv hvert par et emne og to modsatrettede holdninger (fx fra dokument til download Modsatrettede holdninger)
- Eleverne taler først sammen om emnet med karakter af debat/diskussion
- De bytter holdninger og har nu en undersøgende dialog om samme emne
- Eleverne taler om forløbet af deres samtaler – havde de en debat? En udforskende dialog?
- Parrene får et nyt emne og prøver igen - først at debattere og dernæst med en udforskende dialog

Klasseopsamling

- Hvordan oplevede eleverne forskellen mellem dialog og debat?
 - Hvornår er de forskellige tilgange nyttige?
-

Lyttemåder og spørgsmålstyper

Tidsforbrug: 25-30 minutter

Grupper på 3

- Elev 1 fortæller om en nyhed, som de har en holdning til eller tvivl om. Fx en demonstration for eller imod noget eller et nedbrud hos Banedanmark (mulige årsager)
- Elev 2 lytter for at forstå

- Elev 3 lytter for at argumentere og udfordre
- Når elev 1 er færdig med sin historie, stiller elev 2 og elev 3 på skift spørgsmål/kommer med kommentarer ud fra deres forskellige måde at lytte på
- Grupperne skifter roller, så alle prøver hver position

Klasseopsamling

- Hvordan opleves de forskellige lytte- og spørgsmålstyper?
 - Hvilken indflydelse har de på samtalens forløb?
-

Opmærksom lytning

Lyttekort-intro

Tidsforbrug: 30-40 minutter

Forklar, at øvelsen handler om at lytte opmærksomt uden at skifte fokus til egne tanker eller råd.

Download og læs instruktionen til lyttekort (Lyttekort med instruktion). Udskriv det relevante antal sæt lydkort.

2 & 2 eller grupper på 3

I stilhed vælger hver elev en kort beretning (personlig, hørt eller læst). Beretningen skal vare ca. 2 minutter.

- Den ene elev fortæller
- Trin 1, jf. instruktion: den anden/de andre lytter. Hvis det er en par-øvelse, kan eleven undervejs i beretningen udvælge de relevante kort. Er der to lyttende (og kun et sæt kort), kan de efter endt beretning blive enige om hvilke kort, de mener er relevante.
- Trin 2, jf. instruktion: de(n) lyttende spørger uddybende ind.
- Trin 3, jf. instruktion: de(n) lyttende responderer på fortællerens beretning.
- Rollerne skifter, så alle prøver at fortælle.

Klasseopsamling

- Hvordan var det at have en konkret opgave i forbindelse med lytningen?
 - Hvordan var det som fortæller at blive lyttet til og spurgt ind til på baggrund af lyttekort?
 - Hjalp de tre trin med at fastholde fokus på fortælleren?
 - Er lyttekort noget, vi bør bruge igen?
-

Samtaleregler i klassen

Tidsforbrug: 15 minutter

Klasseaktivitet

- Læg de kopierede regler ud fordelt på gulvet (download Samtaleregler)
 - Eleverne går rundt i stilhed (2 minutter) og tænker over, hvilken regel, som de synes, er vigtigst for den gode samtale i klassen
 - Eleverne stiller sig ved en regel og begrundet valget
 - Stil udforskende spørgsmål til elevernes valg, og vær evt. selv advokat for regler som ingen valgte. Spørg, om der er regler, som ikke var på sedlerne, men som de gerne vil have med.
 - De valgte regler skrives i et dokument og hænges op i klassen
-

Omgivelsernes betydning for tænkning og samtale

Tidsforbrug: 30 minutter

Grupper på 3

Eleverne diskuterer åbne spørgsmål på forskellige steder:

- Udenfor (walk & talk)
- Indenfor, et roligt sted
- Indenfor, et mere uroligt sted

Spørgsmål (vælg evt. nogle andre, men stadig meget åbne spørgsmål):

- Hvad er vigtigt for en ung person at have med fra grundskolen?
- Hvad er vigtigt for en ung person at have med fra sin familie?
- Hvad er det vigtigste samfundet kan gøre for at et ungt menneske kommer godt fra start?

Klasseopsamling

- Hvordan var det at snakke sammen de forskellige steder? Hvorfor?
- Hvad påvirkede samtalerne positivt/negativt?
- Er der forskel på, hvilke emner eleverne vil foretrække at tale sammen om forskellige steder?
- Hør nogle refleksioner over indholdet og gør eventuelt dette til en klassesamtale.

Variation

I forbindelse med læsning af digte: giv eleverne et digt, og bed dem gå udenfor (helst i noget "natur") og reflektere over indholdet.

Hvor placerer du dig?

Kontinuumøvelse 1

Tidsforbrug: 35 minutter.

Tegn fire kontinuummer på tavlen, jf. Baggrundsmaterialet. Eleverne tegner lignende kontinuummer på papir. Fx:

- Fællesskab ↔ Individ
- Fordybelse/grundig problemafdækning ↔ Effektivitet/handling
- Samarbejde ↔ Konkurrence
- Det poetiske, følelsesmæssige ↔ Det rationelle, videnskabsbaserede

Eleverne placerer sig selv på hvert kontinuum ved at sætte et mærke, hvor de mener deres fokus ligger – generelt

Eleverne kommer med flere forslag til kontinuummer. Se selv flere forslag i Baggrundsmaterialet

Introducer et konkret emne, fx madspild, klima eller debatkultur, og lad eleverne gentænke/flytte deres placering

Bed dem reflektere individuelt: Hvorfor valgte jeg denne placering? og Hvordan ville min holdning ændres, hvis jeg rykkede tættere på den modsatte ende?

Klassesamtale

- Spørg eleverne, hvilke konsekvenser deres holdning (placering på kontinuum) har for andre, fx i spørgsmål om klima eller ytringsfrihed
- Udfordr: Hvilke styrker ser I ved det modsatte yderpunkt?

Nuancering af samtale eller debat

Kontinuumøvelse 2

Tidsforbrug: 30 minutter.

Individ vs. fællesskab

Hvis I ikke har lavet kontinuumsøvelse 1: Forklar, at holdninger til diverse emner typisk kan forstås som placeringer på forskellige kontinuummer, og at samtaler og diskussioner kan nuanceres, ved at man er

bevidst om disse kontinuummer. Fx individets rolle overfor fællesskabets rolle. Læs om kontinuummer i Baggrundsmaterialet.

Introducer et konkret emne, fx madspild, klima eller debatkultur.

Grupper på 3-4

Grupperne får et scenarie (det samme), fx: *En familie begynder at planlægge måltider for at undgå madspild. Hvordan ville det påvirke madspildet nationalt, hvis alle gjorde det samme?*

Grupperne diskuterer

- Hvad er individets ansvar og muligheder i dette scenarie?
- Hvad er fællesskabets rolle og ansvar?

Klassesamtale

- Hver gruppe præsenterer deres synspunkter
- Stil udfordrende spørgsmål: Hvordan ville jeres løsning se ud, hvis vi flyttede mere ansvar til individet/fællesskabet?

Andre eksempler

Samarbejde vs. konkurrence

Tema: Grøn teknologiudvikling

Grupperne får et scenarie, fx: *Et land beslutter at investere i grøn teknologi. Skal det primære fokus være på samarbejde mellem lande for at dele viden og ressourcer (samarbejde), eller skal landet forsøge at blive førende og opnå en konkurrencefordel på verdensmarkedet (konkurrence)?*

Grupperne diskuterer

- Hvad er fordelene og ulemperne ved samarbejde på tværs af lande? Kan konkurrence om grøn teknologi også føre til hurtigere fremskridt?

Det poetiske, følelsesmæssige vs. det rationelle, videnskabsbaserede

Tema: Sund livsstil

Grupperne får et scenarie, fx: *En sundhedskampagne skal få unge til at spise sundere. Skal den bruge følelseladede historier om folk, der har ændret deres liv (det poetiske, følelsesmæssige), eller præsentere videnskabelige data om konsekvenserne af usund kost (det rationelle, videnskabsbaserede)?*

Grupperne diskuterer

- Hvilken metode påvirker unge mest? Kan begge tilgange spille sammen?

Forankring

Anvendelse af dialog i praksis – scenarier & rollespil

Tidsforbrug: ca. 75 min heraf gruppeforberedelse 15 min

Grupper på 4

Grupperne får et scenarie, hvor de skal anvende principper for udforskende dialog. Fokus skal være på konflikthåndtering gennem aktiv lytning, spejling, respekt for forskellige synspunkter og evt. nuancering ved at forrykke perspektivet (jf. kontinuummer). Grupperne skal nå frem til en løsning af en situation med flere/mange holdninger.

Eksempler på scenarier:

- En konflikt mellem to venner, hvor dialog skal løse uenigheden
- En samtale mellem en elev og en lærer om et problem
- To elever i en gruppe er uenige om, hvordan de skal præsentere en opgave. Den ene vil lave en PowerPoint, mens den anden foretrækker en plakat
- Klassen skal planlægge en udflugt, men der er forskellige ønsker og holdninger til, hvad de skal lave
- Klassen diskuterer, om skolen skal indføre en regel, der begrænser brugen af mobiltelefoner i skoletiden
- En klassebeslutning, der kræver samarbejde og udforskende dialog (eleverne vælger emne)

Visning og klasseopsamling

Grupperne spiller scenarierne for klassen (5 min pr gruppe) og får feedback på, hvordan de brugte elementer som aktiv lytning, spejling, anerkendelse og udforskning

- Feedback-struktur: “Hvad fungerede godt?”, “Hvad kunne forbedres?”
- Understøt ved at fremhæve positive eksempler og give konkrete forbedringsforslag

Klassen taler om, hvordan de kan bruge lignende tilgange i virkelige situationer i og uden for skolen